

УДК 001.891:316.77

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.60.4>

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК СВІТОГЛЯДНА ОСНОВА ПРОТИДІЇ ЗАГРОЗАМ ГУМАНІТАРНОЇ БЕЗПЕКИ

Олександр Горбань

*Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
факультет суспільно-гуманітарних наук, кафедра філософії та релігієзнавства
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, 04053, м. Київ, Україна*

Світлана Вінтонів-Бахарєва

*Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
факультет суспільно-гуманітарних наук, кафедра філософії та релігієзнавства
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, 04053, м. Київ, Україна*

Леонід Панасюк

*Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
факультет суспільно-гуманітарних наук, кафедра політології та соціології
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, 04053, м. Київ, Україна*

Актуальність дослідження зумовлена стрімкою цифровою трансформацією суспільства, яка, поряд із відкриттям нових можливостей, генерує значні загрози гуманітарній безпеці. Серед найбільш вагомих виокремлюються поширення дезінформації, алгоритмічні маніпуляції та когнітивне перевантаження, що зумовлює необхідність їхнього наукового аналізу та розробки системних контр-заходів. У цьому контексті критичне мислення набуває статусу ключового когнітивного інструменту для забезпечення резистентності як індивідуальної, так і колективної свідомості. Метою статті є аналіз критичного мислення як фундаментальної світоглядної основи, здатної протидіяти актуальним викликам гуманітарній безпеці. Дослідження ґрунтується на міждисциплінарному підході, що інтегрує філософський аналіз, соціально-комунікаційні студії та дослідження цифрових технологій. Для досягнення поставленої мети застосовано методи систематизації, порівняльного аналізу та синтезу теоретичних концепцій. Результати дослідження підтверджують багатоаспектність функціонального значення критичного мислення. Воно забезпечує когнітивний захист від маніпулятивних впливів завдяки здатності до аналітичної оцінки інформаційних джерел. Водночас критичне мислення сприяє формуванню стійкості до дезінформації шляхом підвищення рівня медіаграмотності. Воно постає важливим чинником підтримання етичної взаємодії у цифровому середовищі, формуючи ціннісні орієнтири, необхідні для толерантного та відповідального спілкування. Особливої ваги набуває роль освітньої системи, яка повинна інтегрувати розвиток критичного мислення як базової міждисциплінарної компетенції в навчальний процес. Висновки підтверджують, що ефективна протидія сучасним загрозам гуманітарній безпеці потребує синергії когнітивних, технологічних та соціальних стратегій. Подальші наукові розвідки доцільно сфокусувати на дослідженні впливу генеративного штучного інтелекту, адаптації освітніх парадигм до умов цифрової епохи та розробці інтегрованих систем моніторингу інформаційних ризиків.

Ключові слова: критичне мислення, гуманітарна безпека, інформаційний імунітет, цифровий простір, інформаційна культура, маніпулятивні практики.

Постановка проблеми. Сучасна цифрова епоха трансформує інформаційний простір, створюючи нові виклики для гуманітарної безпеки. Як показують дослідження [1], ці

зміни мають двоскладний характер: з одного боку – розширення демократичних можливостей, з іншого – поява нових загроз. Подальші дослідження, зокрема робота P. Nedungadi та ін., підкреслюють значний потенціал штучного інтелекту (ШІ) та нейромережових моделей, таких як BERTopic, у сфері протидії інформаційним загрозам [2]. S. Akhtar та A. Akhtar слушно зауважують, що навіть найпередовіші гібридні системи виявлення фейкових новин не здатні повністю нівелювати ризики без активної участі критично мислячих користувачів [3].

Таким чином, постає ключове протиріччя: зростаюча складність інформаційних загроз об'єктивно вимагає розробки та впровадження дедалі досконаліших технологічних рішень. Водночас ефективність будь-яких технологій неминуче обмежується рівнем розвитку критичного мислення в суспільстві. Особливу небезпеку становить синергія між традиційними маніпулятивними практиками та новітніми алгоритмічними технологіями, що призводить до:

- 1) зростання швидкості поширення дезінформації;
- 2) персоналізації маніпулятивного впливу;
- 3) ускладнення процесу ідентифікації загроз.

Отже, проблема дослідження полягає у визначенні оптимального балансу між технологічними методами протидії інформаційним загрозам, що включають нейромережі та алгоритми машинного навчання. Водночас важливо враховувати світоглядні основи захисту, центральним елементом яких є розвиток критичного мислення. Тому **метою статті** є визначення місця критичного мислення у системі забезпечення гуманітарної безпеки та аналіз його ролі як світоглядної основи для протидії сучасним загрозам. Для досягнення цієї мети було поставлено наступні **дослідницькі завдання**:

1. Дослідити теоретичні підходи до визначення критичного мислення та його взаємодії з гуманітарною безпекою.
2. Проаналізувати основні загрози гуманітарній безпеці в умовах цифрової ери.
3. Визначити механізми інтеграції критичного мислення в освітні, комунікаційні та технологічні стратегії.

Виклад основного матеріалу. Концепція критичного мислення є предметом глибокої наукової рефлексії в сучасній дослідницькій парадигмі. Зокрема, I. Krak та ін. визначають критичне мислення як складний, систематизований інтелектуальний процес. Він передбачає активне, цілеспрямоване аналізування отриманої інформації, її всебічну інтерпретацію з урахуванням різноманітних контекстів та об'єктивну оцінку її достовірності й релевантності [4]. Ця дефініція знаходить своє підґрунтя та подальший розвиток у працях M. Adewunmi та ін. Дослідники акцентують увагу на трьох ключових, взаємопов'язаних компонентах критичного мислення. Це ретельна аналітична обробка даних, глибока контекстуальна інтерпретація, що враховує історичні, соціальні та культурні чинники, а також виважена когнітивна оцінка достовірності представленої інформації на основі логічних міркувань та наявних доказів [5]. Винятково важлива роль критичного мислення у забезпеченні гуманітарної безпеки, на думку авторів цього дослідження, розкривається через його потенціал ефективно протистояти різноманітним маніпулятивним впливам. Це особливо актуально в умовах гібридних війн та інформаційної агресії. Емпіричні дослідження D. Plikupas переконливо демонструють, що цілеспрямоване формування навичок критичного аналізу інформаційних повідомлень дозволяє індивідам та суспільству в цілому значно ефективніше ідентифікувати пропагандистські технології, розпізнавати приховані маніпулятивні наміри та виявляти недостовірні джерела дезінформації [6]. У цьому контексті особливої теоретичної та практичної цінності набуває концепція «інформаційного

імунітету», запропонована F. Alhaj та ін [7]. Згадана концепція передбачає розвиток у особистості та суспільства загалом стійкості до спотворених інформаційних потоків шляхом систематичного застосування інструментів критичного мислення. Це дозволяє фільтрувати недостовірну інформацію та формувати власні обґрунтовані судження. Розвинений «інформаційний імунітет» стає важливим чинником збереження когнітивної незалежності та запобігання деструктивному впливу на індивідуальну та колективну свідомість.

Гуманістичний вимір критичного мислення розкриває його як невід’ємний елемент становлення вільної та відповідальної особистості. Філософська традиція, від Сократа до Гадамера, завжди розглядала здатність до раціональної рефлексії як основу людської гідності. Сучасні дослідження, зокрема роботи G. Asimakopoulou, демонструють, що критичне мислення перетворюється на етичний імператив у цифрову епоху. Кожен індивід стикається з необхідністю постійного морального вибору в умовах інформаційної надмірності [1]. Етичні основи цього процесу ґрунтуються на принципах інтелектуальної чесності, поваги до інакшої думки та усвідомлення власної обмеженості – якості, які формують основи діалогічного суспільства.

Як світоглядна категорія, критичне мислення виступає метафізичним фундаментом стійкості людського буття. Філософська герменевтика, представлена у працях I. Krak та ін., розкриває його як спосіб буття в світі. Цей спосіб дозволяє людині не лише сприймати інформацію, але й конституювати власний досвід [4]. У цьому контексті критичне мислення перестає бути просто набором когнітивних навичок, а стає способом існування, який протистоїть онтологічній невизначеності сучасності. Особливе значення набуває здатність до рефлексивного дистанціювання від потоків інформації, що дозволяє зберегти цілісність особистості в умовах постійних спроб маніпуляції.

Філософія свідомості ставить під сумнів можливість збереження когнітивної автономії (тобто, здатності самостійно аналізувати інформацію незалежно від зовнішніх маніпулятивних впливів) в епоху алгоритмічного детермінізму. Дослідження P. Nedungadi та ін. показують, що інформаційне перенасичення створює унікальний феномен «розділеної свідомості», коли людина одночасно існує в декількох інформаційних реальностях [2]. У цьому контексті критичне мислення виступає останнім bastіоном вільної волі, дозволяючи індивіду не лише сприймати, але й конструювати власну картину світу. Проблема, на думку авторів поточного дослідження, полягає в тому, що сама здатність до критичного мислення формується під впливом тих самих інформаційних потоків, які воно має аналізувати. Це створює парадоксальну ситуацію «герменевтичного кола» (тобто, циклічний процес інтерпретації, де розуміння частини залежить від цілого, а ціле – від частин) у сфері когнітивних процесів. Такі роздуми призводять до виникнення нових філософських питань про межі людської свободи в умовах, коли навіть інструменти її захисту можуть бути скомпрометовані.

Нині інформаційний простір можна охарактеризувати, як такий що спричиняє низки комплексних та взаємопов’язаних загроз гуманітарній безпеці, що зумовлює необхідність їхнього глибокого та системного аналізу. У цьому контексті особливої уваги заслуговує праця S. Akhtar в якій дезінформацію обґрунтовано виокремлено як одна з найбільш деструктивних форм інформаційних загроз [3]. Автори визначають її сутнісною ознакою навмисне поширення неправдивих або викривлених відомостей з чіткою метою маніпулювання суспільною свідомістю, спотворення суспільної думки та дестабілізації соціально-політичної ситуації. Підкреслюється, що зростаючу небезпеку становить гібридна дезінформація, яка підступно інтегрує елементи достовірної інформації з цілеспрямованими спотвореннями та фейками, що значно ускладнює її виявлення та нейтралізацію.

Проблема політичної пропаганди як вагомої загрози гуманітарній безпеці отримала всебічне висвітлення у фундаментальній праці R. Romaniuk та ін. Вченими детально проаналізовано характерні риси сучасної пропаганди, наголошуючи на її еволюції в умовах цифрової трансформації [8]. Зокрема, виокремлюються такі ключові аспекти, як активне використання емоційних маніпуляцій для впливу на підсвідомість аудиторії, конструювання спрощених бінарних опозицій на кшталт «свої – чужі» для поляризації суспільства. Також шириться застосування складних нейромережевих моделей для здійснення високо-таргетованого інформаційного впливу на окремі соціальні групи та індивідів. Особливий акцент робиться на якісній трансформації пропагандистських механізмів у цифрову епоху. Традиційні методи психологічного впливу органічно поєднуються з можливостями штучного інтелекту, що значно підвищує їх ефективність та прихованість.

Проблема цифрового розриву як системної загрози гуманітарній безпеці піддається глибокому аналізу в науковій праці G. Asimakopoulou та його співавторів. Дослідники розглядають цифровий розрив як багатоаспектний феномен, що охоплює низку взаємопов'язаних вимірів. Перш за все, він проявляється у нерівності доступу до необхідних цифрових ресурсів та інфраструктури. По-друге, вагомим аспектом є значні розбіжності у рівні медіаграмотності серед різних соціальних груп [1]. Нарешті, цифровий розрив зумовлює асиметрію у можливостях повноцінної та інклюзивної участі громадян у цифровому суспільному діалозі.

Результати проведених досліджень переконливо свідчать про негативні наслідки існування цифрового розриву. Він не лише поглиблює вже існуючу соціальну нерівність, сприяючи маргіналізації окремих груп населення, але й створює сприятливе середовище для формування так званих «інформаційних гетто». У цих віртуальних замкнених просторах безперешкодно циркулюють радикальні ідеї та спрощені, часто викривлені інтерпретації складних соціальних явищ. Це, у свою чергу, становить серйозну загрозу для соціальної згуртованості суспільства та, в ширшому контексті, для гуманітарної безпеки. На думку авторів дослідження, можна виділити наступні ключові аспекти сучасних загроз гуманітарній безпеці, що потребують подальшого осмислення:

Експоненціальне зростання складності та витонченості інформаційних впливів, що ускладнює їхню ідентифікацію та нейтралізацію.

Кардинальна трансформація технологій пропаганди під впливом цифрового середовища та штучного інтелекту, що вимагає розробки нових підходів до протидії.

Системний та багатовимірний характер цифрового розриву, що не лише обмежує доступ до інформації, але й сприяє соціальній фрагментації та радикалізації [3, 9, 1].

Сучасна освітня трансформація ґрунтується на трьох ключових принципах:

- переході від знань до компетенцій;
- інтеграції медіаграмотності;
- формуванні етичних орієнтирів.

Ця триєдина модель, на думку експертів [15], становить основу протидії інформаційним загрозам. На відміну від традиційних моделей, що переважно концентрувалися на трансляції знань, актуальні освітні стратегії все більше надають перевагу розвитку аналітичних здібностей. Вони акцентують увагу на здатності до саморефлексії, критичної оцінки та верифікації інформаційних потоків. Освіта постає не лише як засіб інтелектуального розвитку, але й як ключовий інструмент протидії маніпулятивним практикам, дезінформації та когнітивному перевантаженню, що є визначальними загрозами гуманітарній безпеці.

Необхідно також звернути увагу на те, що формування критичного мислення в освітньому процесі нерозривно пов'язане із вихованням морально відповідальної особистості

[10, с. 165]. Етичний компонент навчальних програм набуває першорядного значення у контексті розбудови стійкого до інформаційних загроз суспільства. Сьогодні, як ніколи раніше, нагальною є потреба у культивуванні таких фундаментальних цінностей, як інтелектуальна чесність, толерантність до різноманітних точок зору та усвідомлення потенційних наслідків власних інформаційних дій. Також важливо розвивати відповідальність за поширення та інтерпретацію знань. З цього витікає, що освітні інституції повинні формувати міцну етичну платформу для взаємодії з інформаційним середовищем. Така платформа має слугувати надійним бар'єром на шляху поширення деструктивного контенту та забезпечувати основу для конструктивного і зваженого суспільного діалогу. Автори поточного дослідження вважають, що критичне мислення не може бути зведене до суто абстрактних когнітивних навичок. Воно знаходить своє практичне втілення у конкретних діях та поведінкових моделях. Навчання медіаграмотності передбачає формування комплексу компетенцій, що включають здатність до глибокого аналізу інформаційних джерел і розпізнавання різноманітних маніпулятивних технік. Воно також передбачає розуміння алгоритмічної природи функціонування соціальних мереж та їхнього потужного впливу на процеси сприйняття та інтерпретації інформації. Застосування практичних вправ, таких як ретельна верифікація даних, здійснення якісного контент-аналізу та розгляд реальних кейсів інформаційних загроз, є ефективним засобом інтеріоризації теоретичних знань.

Таким чином, в умовах цифрової революції освіта виконує подвійну та взаємоповнюючу місію. Зберігаючи свою традиційну роль як фундаментального інструменту передачі знань та культурної спадщини, вона водночас трансформується у провідний механізм забезпечення гуманітарної безпеки [11]. Розвиваючи критичне мислення, освіта не лише створює надійний щит для захисту суспільства від деструктивного впливу інформаційних загроз. Вона також сприяє формуванню активної, свідомої та психологічно стійкої особистості, здатної ефективно протистояти маніпуляціям, приймати виважені та відповідальні рішення, а також активно сприяти побудові гуманного суспільства, що ґрунтується на непорушних принципах свободи, гідності та взаємної поваги.

Інтеграція методів критичного мислення в діалогічні практики трансформує конфронтаційні ситуації в продуктивний дискурс [12]. Це досягається шляхом активного слухання, обґрунтованої аргументації та відкритості до перегляду власної позиції. Зазначений підхід не тільки сприяє деескалації соціальної напруги, але й формує платформу для створення нових смислових конструктів, де різні перспективи взаємно збагачуються, уникаючи деструктивного протистояння. Як наслідок, діалог постає дієвим механізмом відновлення суспільної довіри, в якому плюралізм думок гармонійно співіснує зі спільними ціннісними орієнтирами.

У контексті стрімкої цифровізації, що формує нову парадигму реальності, суспільство стикається з безпрецедентними етичними дилемами. Впровадження критичного мислення у процес розробки алгоритмів та нейронних мереж набуває ключового значення для забезпечення їхньої гуманістичної спрямованості. Сучасна технологічна етика вже не може обмежуватися абстрактними постулатами. Вона зобов'язана враховувати реальні загрози, зокрема алгоритмічні упередження, дискримінацію в автоматизованих системах та недостатню прозорість процесів прийняття рішень штучним інтелектом [13]. Проектування технологій майбутнього потребує глибокого усвідомлення не лише їхніх функціональних можливостей, але й їхнього впливу на автономію людини. Штучний інтелект має еволюціонувати від простого інструменту до інтелектуального партнера у процесах прийняття рішень, забезпечуючи баланс між автоматизацією рутинних операцій та повагою до особистої свободи. Використання здобутків технічного прогресу у формуванні критичного

мислення, своєю чергою, зумовлює необхідність розробки новітніх етичних фреймворків, що інтегрують технічний прогрес із філософським осмисленням його соціальних та екзистенційних наслідків [14].

Епоха інформаційного перенасичення висуває на передній план проблему формування якісно нової інформаційної культури, що поєднує індивідуальну відповідальність із суспільним усвідомленням [15]. Критичне сприйняття інформаційного контенту, свідоме фільтрування інформаційних потоків та рефлексивне ставлення до медіаспоживання становлять фундаментальну основу сучасної інформаційної гігієни. Запропонована практика охоплює як етичний, так і прагматичний виміри. З одного боку, повага до свободи вираження поглядів передбачає толерантність до різноманіття думок. З іншого – психічне здоров'я суспільства потребує захисту від деструктивних інформаційних впливів, таких як дезінформація, маніпулятивні технології та когнітивне перевантаження. Інформаційна гігієна перестає бути виключно особистою справою – вона трансформується у колективну соціальну норму, що сприяє зміцненню гуманітарної безпеки. Зазначений підхід не лише надає індивідам інструменти для орієнтації в умовах інформаційної складності, але й створює сприятливе середовище для сталого суспільного розвитку.

Висновки. Проведене дослідження уможливило формулювання таких ключових висновків. Сучасні загрози гуманітарній безпеці характеризуються комплексною еволюцією, що інтегрує усталені маніпулятивні практики з прогресивними технологічними можливостями. Ефективна нейтралізація зазначених загроз потребує застосування інтегрованого підходу, що охоплює розвиток критичного мислення, удосконалення технологічних інструментів та формування новітніх етичних регуляторів у цифровому середовищі. Освітній процес відіграє фундаментальну роль у цьому контексті, оскільки саме він закладає підґрунтя інформаційної культури та сприяє розвитку так званого «інформаційного імунітету». Подальші наукові розвідки доцільно спрямувати на аналіз впливу новітніх технологій на інформаційну безпеку, розробку адаптивних освітніх парадигм та створення інтегрованих систем моніторингу інформаційного простору. Окремої уваги заслуговує дослідження механізмів формування резистентності до маніпулятивних впливів у різних соціальних когортах.

Список використаної літератури

1. Asimakopoulos G. Impact of Information and Communication Technologies on Democratic Processes and Citizen Participation / G. Asimakopoulos [et al.] // Societies. – 2025. – Vol. 15, No. 2. – DOI: <https://doi.org/10.3390/soc15020040>.
2. Nedungadi P. AI techniques and applications for online social networks and media: Insights from BERTopic modeling / P. Nedungadi [et al.] // IEEE Access. – 2025. – Vol. 13. – P. 37389–37407. – DOI: <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2025.3543795>.
3. Akhtar S. AI-Driven Hybrid Model for Fake News Detection: Integrating NLP, Sentiment Analysis, and Source Credibility to Combat Misinformation / S. Akhtar, A. Akhtar // IEEE Access. – 2025. – Vol. 13. – P. 37389–37407. – DOI: <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2025.3543795>.
4. Krak I. Method of semantic features estimation for political propaganda techniques detection using transformer neural networks / I. Krak [та ін.] // CEUR Workshop Proceedings. – 2025. – Vol. 3917. – P. 286–297. – URL: <https://goo.su/3wcfX>.
5. Adewunmi M. Cancer Health Disparities drivers with BERTopic modelling and PyCaret Evaluation / M. Adewunmi [та ін.] // Cancer Health Disparities. – 2022. – Vol. 6. – P. 1–12. – DOI: <https://doi.org/10.1007/s13278-025-01428-9>.

6. Plikynas D. Systematic Review of Fake News, Propaganda, and Disinformation: Examining Authors, Content, and Social Impact through Machine Learning / D. Plikynas, I. Rizgelienė, G. Korvel // IEEE Access. – 2025. – Vol. 13. – P. 17583–17629. – DOI: <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2025.3530688>
7. Alhaj F. Improving Arabic cognitive distortion classification in Twitter using BERTopic / F. Alhaj [та ін.] // International Journal of Advanced Computer Science and Applications. – 2022. – Vol. 13, Issue 1. – P. 854–860. – DOI: <https://doi.org/10.14569/IJACSA.2022.0130199>
8. Romaniuk R. Models for predicting changes in public opinion during the implementation of the narrative in social media / R. Romaniuk [та ін.] // Advanced Information Systems. – 2025. – Vol. 9, Issue 1. – P. 99–111. – DOI: <https://doi.org/10.20998/2522-9052.2025.1.12>
9. Shamroukh S. Leveraging Artificial Intelligence and Machine Learning in Online Threat Detection / S. Shamroukh, T. Johnson // International Journal of Computer Sciences and Engineering. – 2025. – Vol. 13, Issue 2. – P. 49–56. – DOI: <https://doi.org/10.26438/ijcse/v13i2.4956>
10. Лучанинова О. П. Institutions of Higher Education in the Conditions of the Development of the Digital University and the New Paradigm of Thinking / О. П. Лучанинова // Forum-SOIS «Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя» : матеріали конф., 26-29 березня 2024 р., м. Вінниця, Україна. – 2024. – С. 26–29. – URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740977>
11. Коркос Я. О. Media literacy of students of higher education / Я. О. Коркос // Перспективи та інновації науки. – 2024. – № 1(35). – С. 570–577. – ISSN 2786-4952. – URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/50092/>
12. Xu Z. Can Artificial Intelligence Technology Help Achieving Good Governance: A Public Policy Evaluation Method Based on Artificial Neural Network / Z. Xu, Z. Liu, H. Luo // SAGE Open. – 2025. – Vol. 15, Issue 1. – DOI: <https://doi.org/10.1177/21582440251317833>
13. Meel P. A review of web infodemic analysis and detection trends across multi-modalities using deep neural network / P. Meel, C. Raj, Bhawna // International Journal of Data Science and Analytics. – 2025. – P. 1–28. – DOI: <https://doi.org/10.1007/s41060-025-00727-w>
14. Pinchuk O. Відповідальне та етичне використання штучного інтелекту в дослідницькій і публікаційній діяльності / О. Pinchuk, I. Malytska // Information Technologies and Learning Tools. – 2024. – Т. 100, № 2. – С. 180. – DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v100i2.5676>
15. Androshchuk A., Maluga O. Use of artificial intelligence in higher education: state and trends / A. Androshchuk, O. Maluga // International Science Journal of Education & Linguistics. – 2024. – Vol. 3, No. 2. – P. 27–35. – DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20240302.04>

CRITICAL THINKING AS A FOUNDATIONAL WORLDVIEW FOR MITIGATING THREATS TO HUMANITARIAN SECURITY

Oleksandr Horban

*Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
Faculty of Social Sciences and Humanities, Department of Philosophy and Religious Studies
Bulvarno-Kudriavska str., 18/2, 04053, Kyiv, Ukraine*

Svitlana Vintoniv-Bakharieva

*Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
Faculty of Social Sciences and Humanities, Department of Philosophy and Religious Studies
Bulvarno-Kudriavska str., 18/2, 04053, Kyiv, Ukraine*

Leonid Panasiuk

*Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
Faculty of Social Sciences and Humanities, Department of Political Science and Sociology
Bulvarno-Kudriavska str., 18/2, 04053, Kyiv, Ukraine*

The exigency of this research stems from the accelerated digital transformation of society, which, while affording novel opportunities, simultaneously engenders considerable threats to humanitarian security. Prominent among these are the pervasive dissemination of disinformation, algorithmic manipulation, and cognitive overload, thereby necessitating rigorous scholarly analysis and the formulation of systemic countermeasures. Within this framework, critical thinking assumes the status of a pivotal cognitive instrument for ensuring the resilience of both individual and collective consciousness. The objective of this article is to analyze critical thinking as a fundamental epistemological framework capable of counteracting extant challenges to humanitarian security. The study employs an interdisciplinary methodology, integrating philosophical inquiry, social communication studies, and investigations into digital technologies. To achieve the delineated objective, methods of systematization, comparative analysis, and the synthesis of theoretical constructs were implemented. The findings of this research corroborate the multifaceted functional significance of critical thinking. It furnishes cognitive protection against manipulative influences through the capacity for the analytical evaluation of informational sources. Concurrently, critical thinking contributes to the cultivation of resilience against disinformation by augmenting the level of media literacy. Moreover, it emerges as a salient factor in sustaining ethical interaction within the digital milieu, shaping the axiological orientations requisite for tolerant and responsible communication. Of particular salience is the role of the educational system, which must integrate the cultivation of critical thinking as a foundational interdisciplinary competency within the pedagogical process. The conclusions underscore that the efficacious mitigation of contemporary threats to humanitarian security necessitates the synergy of cognitive, technological, and social strategies. Future scholarly investigations should be directed towards examining the impact of generative artificial intelligence, the adaptation of educational paradigms to the exigencies of the digital era, and the development of integrated systems for the surveillance of informational risks.

Key words: critical thinking, humanitarian security, information immunity, digital space, information culture, manipulative practices.